

Գ. Օ ՆԵԼ.

ՊԵՐՈՒՄԻՆԻ ՏԵՎԵՐԻՆԻ

ԵՏԵՏ 15

1856

1 ՓԵՏՐՈՒՄԻՆԻ

ԻՄ ՎԵՏԻՆ

Վերստոս էֆենտիմիզ տիւննայէ կելմեղտէն ելվել
կերչի եէհուտի միլէթինտէն պաշգա Նւաճը լայըզը
վեճճի իւզըէ թանըր միլէթ եօգ ուտու. ասեր միւ-
լէթլերտէն Սնլքիսեդեկ կիպի Յոր կիպի թէք թիւք
զուհը էտէնլեր քէնտի իթիգատլարընըն տօղըուլուղույ-
լա ասըլքէնտի միլէթլերինն արեսսեվիէսինտէն պ-
րըմըշ կիպի իտիլէր, լաքին ճեմի միլէթլեր թափտըզ-
լարը վէ սէճտէ գըլտըզլարը արաշլարըն չօգլուղունուն
իչինտէ պիր թանէսինի օ պիրլերինտէն պեյիւք, վէ
օ պիրլերինի օնա թապի թութարլար ըտը: Լլլէն տե-
նիլէն միլէթ, քի շիմտի բոււմ տէնիլէնլերին սէլէֆլերի
վէ աթալարը տըրլար, վէ եսքի հոմայեցիլէր քէնտի
պինլերճէ արաշլարընըն իչինտէ Օհւս վէ Կուրիդէր
տէնիլէնլերի հէփալնտէն պեյիւք թութուպ, հաթտա
Հոմերոս՝ էլլենլերին պեյիւք շաիրի, Օհւս իչիւս ար-
լաշլարըն վէ ինսանլարըն փէտերի տէմիշ տիր: Վէ

զարկը հռոմայն միւսքիւններ տախի Եւրոպիայէն պու-
միսիւնիւ իթիպար վերերէն իտի: Պու կիպի իթիպատ
էսքի պուսթիւնէսթիւն ճիւմէսինն ալիմէրինտէ վար
ըտը, քի ալահ տէտիքլէրինն չօղու ինսան ճինսինտէն
օլուպ նասէ ֆայտէլի պիրէր չէյ պուլտուզլարը իչիւն
օլ վագթըն ատէմէրի թէչէքքիւնն ճնլարը ալ
լահ սըրասընա գօտուլար: Պաղըսրտա՝ Սողոմոն իմսու
տունուն թագրիթի միւճիւ պինճէ, հիւքիւմէթ սահիպի
պիր քիմսէինն էվլատը Եօլիւպ, փէտէրի էվլատըն էլ
տէն չըգարտըղընն իւգէրինն թէսէլի պուլմագ մէրա-
մըյա օնուն աղաճտան օյմա թասվիրինի եսփտը, վէ
վագթըն ատէմէրի փատիչահլարընա խօշ կէօրիւնմէք
իչիւն օլ թասվիրին սահիպի օլան էօլիւյիւ ալահ սը-
րասընա գօտուլար վէ թասվիրինն սէճտէ գըլմագ
պաշլատըլար: Խմաստ. Ժ. 15-20):

Պունլարը պուսթիւնէսթիւնն ալիմէրի պիրիւքը
իտի, ֆագաթ ճահլիւնէրինն աննաթմագ սըզը եսսաղ
ըտը: Պաղը աղլէվիլէլ քիմսէլէրին սըր սագլար օլտուգ-
լարընը տէֆաթէն թէճրիւպէ էթաթտէն սօնրա՝ մատ-
տէի կիղլիճէ օնլարա աննատըպ՝ քիմսէյէ սէօյլէմէյէ
շարթլատըլարը ըտը: Ալլէն ալիմէրինն էն միւթէպէ-
րի Պղատոն տախի պու զիւիւմտէ իտի. վէ ուզադտա
պուլունան քէնտի տօսթլարընն պիրինն պաղէն պու մի-
սիլլիւ միւհիմ մատտէլէր շեգտըգտա՝ քիմսէյէ տու-
յուլմամագ թէնպիհի տախի էտիպ, չիւն հէր մէք-
թուպլարը կիղլի գալմագ ֆարզ տէյիլիտի, հանկըսը
կիղլի գալաճագ վէ հանկըսընն մէալի ֆարզ օլունմասը
ճայիգ օլաճագ օլտուղունա թուհաֆ պիր նիշանէ գօ-
մուչտուր: Հանկը մէքթուպունտա Ալահ իսմինի միւթ-
րէտ սաթրէթիլէ Ալլէն իսգարը ըսա՝ օլ մէքթուպուն

մէալի կիզի գալու պիմսէյէ սէօյլէն մէլէ տէյիլ իմիշ . վէ
հանկըսընտա քի ճէմի սուրէթիլէ ալլաշար եազարսա՝
օնու քիմէ օլսա կէսսթէրէ պիլիւր վէ մէֆհուճունու
տույուրա պիլիւր իմիշ : Տէմէք տիր քի՝ Պըստոն տախի
րազի օլուր ումնէլ քի նաս՝ Ալլահըն պիրիյինի պիլմէ
սին , ալլահըն պիլսին . պիր տէֆա ալտանմըշար , օլ
ալտանտըգլարը զպիւթտա գալընլար :

Տօղու իթիգատ էսքի միլլէթլէրոնէ էքսիլիպ՝ վէճ
հի մշուհ իւզրէ կերէք խաթըր իչին կերէք գօր
գու իչին կանըշ իթիգատլար նաս մապէյնինտէ տա
ղըլպ մէյտան պուլմասընտա՝ էսքի տօղըուլուգ եալաշ
եալաշ քիթապլարա չէքիլտի . լաքին օլ քիթապլար տա
խի հէր քէսին էլինէ կէչէ պիլիւր իտի . վէ ֆասիտ ի
թիգատըն մէմուրլարընըն՝ վէ անտէն մէնֆասթ կէօրմէք
տէ օլսն քիմսէլէրին մինասիպ կէօրմէտիքլէրի ատէմէրէ
տախի պէյան օլունա պիլիւր իտի : Վաղը միլլէթլէրոնէ
պունուն տա չարէսինի տիւշիւնէնլէր օլտու : Եսքի եգիպ
տացիլէրին իքի ճինս եազըլարը օլունա՝ պիրինի եունան
լիսանընճա՝ էէրօլլիֆէի , եանի ազիղ շէյլէրէ մախսուս
եազը , վէ տիկէրինի քիճօրիքի , եանի խարճի ալէմ
տէրլէր իտի : Արօղլիֆիքի եազըյը եալընըլ պուլթա
ըն մէմուրլարը էօյրէնիլլէր , վէ խարիճտէն քիմսէյէ
էօյրէթմէմէյէ տէ զիյատէ իհթիմամ էտէրլէր իտի .
վէ էսքի թէվարիսէ վէ բիւպէթէ վէ տիյանէ
թէ տայիր մատտէլէր պու ճինս եազըյը եազըլը
լար ըտը . վէ պունլարը տիմօգիքի եազըյա չէվիրմէք
ախէրինէ միմքին օլմայըլ՝ պուլթ մէմուրլարը նէ գատար
վէ նէ թարզ չէվիրիլլէր իտէ՝ նաս տախի օլ վէճհիլէ
գապուլ էթմէյէ մէճպուր ուտու : Վէ էկէր պիրիսի
պու եէրօղլիֆիքի տէնիլէն եազըլարը մինասիպէթսիլ :

վէ խարիճտէն պիր քիմսէյէ եօյրէտիրսէ՝ թէքտիր օլուր ուտու : Լսքի մըսըրըլարըն թէվարիխնտէ հայլը դալեաթլար պուլունուր իսէ՝ տէտիքլէրիմիզտէն աշիլ քեար կէօրիւնիւր քի մէզքիւր պուլ մէմուրլարընըն տիւզմէլէրի օլմալը տըրլար : վէ պունուն իշիւն իթիպարա շայան տէյիլէր : Համքօլիօն Ֆիթաք նամ ֆռանսըզ ալիմ մէզքիւր եերօղլիֆիքի եազըլարըն օղումանըն գօլայընը պուլուպ՝ կերէք էսքի թաշլարտա կերէք մուլմեա սարկըլարընտա եազըլմըշ պաղէն էսքի թէվարիխլէրէ տայիր մալիւմաթլար պուլմուշ տուր : վէ պունլար էքսէրի՝ Լստուածաշունչուն տէրճ էթտիյի նագլէէթի թաստիգ էթտիքլէրի ալիմլէրին ինտինտէ մալիւմ օլմուշ տուր :

Հինտ պուլթէրէսթլէրինին տին մէմուրլէրինին քէնտի տինլէրինէ տայիր պաղը մատտէլէրի նաստան կիզլէմէյէ գուլլանտըզլարը թերթիպ՝ մըսըրըլարըն գուլլանտըղընտան ուսթալըփը ըտը : Մըսըրըլարըն եալընըզ եերօղլիֆիքի եազըսընը նաս թանըմազ ըտը : ֆազաթ թանըյանլարըն պիրիսի իւքսէք սէս իլէ օգուտուգտա , լիսանճասընտա նասըն սէօյլէտիյինտէն ֆարգը օլմատըղը իշիւն հէր քէս աննար ըտը : Հինտիլէր տինճէ մատտէլէրինէ պիր տէ լիսան մախսուս էթտիլէր , քի սանսրիլ տէնիլէն լիսան տըր : վէ պուլ լիսանը հալընըզ պուլ խատէմէլէրինէ վէ տին մէմուրլարընա եօյրէտիլիւր : Վէ չիւնքիւ խարիճտէն պիր քիմսէ տէ տին խըզմէթինէ թային օլաճագ կիպի քէնտիսինի կէօսթէրէրէք օլ լիսանը եօյրէնիպ՝ սօնրա թահուտունտա տուրմազ , վէ պուլ վէճհիլէ օլ լիսան նաս մապէյնինէ կիրիլ վէ տաղըլըր իհթիմալի օլա պիլըր : Հինտտէ պունուն տախի էօնիւ ալընմըշ տըր : ճէմի Հինտ միլլէթի տէօրթ ,

սընըֆա թագսիմ՝ օլունուպ՝ պիր սընըֆըն օլ պիրիյլէ
գարըշմասը քիւլլիւէն մէն օլունմուշ տուր . պիր պիր-
լէրինէ գըզ ալըպ վերմէք եախուտ ասեր հէր նէ կէօ-
նէ օլուր իսէ օլուն մինասիպէթլէրի օլմագ գատիմտէն
պերու եասագ տըր : Ալ է պու սընըֆլարըն պիրիսի պրաւ-
ճանլար օլուպ՝ պութ մէմուրլարը վէ տին խատէմէրի
տայիմ պունյարտան օլմասըյլա՝ պունյարա մախսուս օ-
լան լիսան տիշարը չըգմագ միմքինսիզ օլմուշ տուր :
Պունլարըն էն մէշհուր վէ միւթէպեր մէտրէսէլէրի Վալ-
կագանըն գարանէլ թարաֆընտա Պընարիս նամ շէհր
օլուպ՝ օրանըն էքի միւթէմէքիւնլէրի տէ պրահմանյար
տըրլար : Լճի տագիգ պիր ֆռանսըզ ուզուն վագըթ
լիտիստանտա գալըպ օնյարըն լիսանըն վէ շուրութ-
լարընը վէ ատէթլէրինի փէք էյի էօյրէնտիքտէն սօնրա
Պընարիսէ կիթմիշ . վէ քէնտիսինի պիր պրահման էվ-
լատը կիպի կէօսթէրիպ՝ փէտէրի էօլէլի էօքսիւզ վէ
սահիպսիզ եէրսիզ եուրտսուզ գալմըշ վէ աթալարընըն
ատէթինին մուզայրի օլարագ վարուրի ասերինին խըզ-
մէթինէ կիրմէյէ մէճպուր օլմուշ ուտում տէյի եութ-
տուրուպ՝ քէնտի սընըֆըն էվլէլինէ տախիլ օլմագ քէրէ-
մինի պրահմանյարտան իսթիրհամ էյլէտիքտէ գապուր
օլունտու . վէ եիրմի պէշ սէնէ իլլէրինտէ գալըպ Պը-
նարիս մէտրէսէլինէ տախի տէվամ ըլա մէգքիւր սանս-
քրիթ լիսանը փէք էյի էօյրէնտիքտէն սօնրա՝ պիր թագ-
րիպ մալիք օլտուղու քիթապլարըյլա փէրապեր Պընարիս-
տէն կիզլիճէ սափուշմուշ . վէ պու թարգըլա անսքրիթ
լիսանը Լըրոպայէ կիրիպ՝ պու կիւնքիւ կիւնէտէք էփ
էյիճէ ալիմլէրէ մալիւմ օլունտու . վէ քիթապլարընըն
չօլու Լըրոպա լիսանյարընա թէրճիւմ օլունտուգան
մատէ մէգքիւր լիսանըն սարֆընը վէ լուզէթ քիթապը-

նը տախի ետևորըար , շէջլէ քի՝ էլ ան պիր Նւրոպա-
 լը ասլա Հինտիստանն կիթմէքսիգին վէ Պընարիս մէտ-
 րէսէսինէ միւհճթաճ օլմագսըղըն եալընըգճա օլ քիթապ-
 լարըն հարտըմըյա սանսքրիթ լիսանընը էօյրէնէ պիլիր :
 Սահիհ իթիդատըն պէօյլէ կիզլէյէճէք գալպազան-
 լըղը օլմագ . հէր պիր շէյի աշիքհար տըր . վէ մատամ
 քի տօղրու տին՝ ճան սէլամէթինէ զայէթ էլզէմ օլտու-
 ղու շիւպճէտէն արի տիր . վէ ճէմի ինսանլարտա նա-
 թըգ ճան օլուպ՝ օնլարըն ճիւմլէսինին տէ սէլամէթի
 ճայիգ տիր . պուենուն իչիւն քրիստոնեայ տինսնտէ ապա
 էօյլէ շէյ եօգ տուր վէ օլանագ՝ քի եալընըգ պազըլարը-
 նըն պիլմէսի ճայիգ օլտուն , վէ պազըլարա օնու էօյ-
 րէթմէսի միւսսիպ օլմասըն : Հաթտա պուենուն իչիւն-
 հէր նէ գատար քի գատիմտէն պէրի քրիստոնեալըգ սա-
 յէսինտէ օգումագ եազմագ վէ էնվաի իլիմլէր արթմըշ-
 լար վէ կիւն կիւնէ արթմագտա ըսալարտա , օգումագ
 էօյրէնմէյէ վագըթլարը օլմայըպ օնուն հասանաթընտան
 կէրու գալանլար տախի տին թալիմաթընտան մահրում
 գալըպ օլ իւզտէն ճանլարընըն սէլամէթի թէհլիքէյէ
 տիւշմէսին տէյիւ՝ Հագ թապեա հապրէթլէրինէ մի-
 նասիպ կէօրիւնմիւշ քի տին թալիմաթլարը եալընըգ քի-
 թապ իչինտէ գալալը գալմասըն . վէ քիւլլիէն քիթա-
 պէ մէպնի օլմասըն . իլլա փէտէրտէն էվատա վէ սէ-
 լէֆտէն խալէֆէ էմանէթ վէճճիյլէ թէսլիմէն եօրիւ-
 սիւն . վէ պու թէրթիպին սայէսինտէ՝ տինիլիզին էն
 էլզէմ մապտէլէրինտէ ճիւմլէտէն օգումուշ ալիմ աստ-
 ուճարան նէ՝ գատար պիլիրսէ՝ սէլէֆինտէն քէնտինէ
 թէսլիմ օլունմուշ վէ էօյրէտիլմիշ իթիգատըր սաղ պէլ-
 լիլէյիպ թու թան քիմսէ տէ օլ գատար պիլիր : Մտ-
 ուճարանտա շու ֆաղլա վար տըր քի՝ պիլտիյինի

«Թիւրքիւ թաճոնարրոյ վէ սեպեպէր վէ շահատէթէր
իլէ իսպաթ էտէ պիլեր . օգուճագ պիլմէյէն քիմնէ պու
խսպաթա նէ գատրո՝ վէ նէ տէ՝ միւհթաճ տըր :

«Պու ճիւմէիլէ՝ եկիղեցիտէ նաս ճէմ օլունտուգտա՝
Լօթէնտիմիզէն նագլինի վէ էջրէթտիյինն պիր մըգտա
քընը տէրճ էտէն Ս . Լեւտարան վէ առաքեալարըն
նագլի վէ մէթուպարը՝ վէ Լօթէնտիմիզտէն էվիւլ
տիւննայէ կէլէն մարգարէլէրին եաղտըգլարը ալեանէն
օգունուր . վէ պու քիթապլար էջլէ պիր լիսանըլա եա
ղըմըլ վէ օգունուր քի՝ հէր նէ գատար օլ լիսանըն շու
րութլարընը վէ գափոցիտինի պիլէն չօգ պուլունճագ
ըսա տա՝ հայճա սէյլէշմէյէ տիլի վէ գուլաղը ալըմըլ
օլան տառմար գապաճա ֆիքրինի աննաղար . ֆագաթ
եկիղեցի պունա տախի գանաթ էթմէյիպ՝ գատիմտէն
պէրու օլ ազիզ քիթապլարըն ֆիքրինի ճէմաթա ան
նաթմագ իչիւն քարոզիչէր թային էթմիշ տիր : Սէ
օլ ազիզ քիթապլար եկիղեցի սանաղընտա գափաղ գալ
մայըպ՝ ըստամփա տախի օլմուշար . վէ հէր քիմ իսթէր
իսէ քիթապճըտան ալըպ օգումագ ճայիզ տիր . վէ հիչ
պիր քրիստոնէայ եկիղեցիսի պունու մէն վէ եասագ էթ
միշ տէյիլ տիր . եալընըգ բրօղէսդանլարըն ապէլէպարի
տէնիլէն սընըֆը՝ օգումագ պիլմէք վէ իլմէ եէլթէնմէք
քրիստոնէանըն ճանընըն սէլամ թինէ գարարը վար տէ
յէրէք չօճուգլարըն մէթէպէ կիտիպ օգումագ էջ
րէնմսինի ճայիզ կէօրմէլէր իտի . վէ պունտան թա
պիաթըլա օ չըգար ըտը , քի հիչ պիր քիմնէ օգումագ
էջրէնմէյիպ՝ ազիզ քիթապլարը օգումագ օլ սընըֆըն
եալընըգ տին խատէմէլէրինտէ գալսըն , քի ազըլարընա
նէ էսէր իսէ՝ Լլահըն էմրի պու տուր տէյիւ սաֆտէ
րուն ճէմաթլարընա գօլայճա եութտուրսունլար :

Եկեղեցի ծնա տախի ընդհանրապես վերստին քի՛
 Մատուածաշունչ քիթապ տիւրիւ լիսանարա տէյիւ եւ
 լընդդ պիր տէֆա՛ իլլա չոդ տէֆա տախի թերձիւմէ
 օլունսուն : Մատուածաշունչուն ասը լիսանը պիր միգ
 տարընըն Էհհուտիճէ վէ պիր միգտարընըն ընդհա ի
 քէն՝ հէմէն առաքեալար տահա տիւնեա իւզերինտէն
 թերմիլէն էքսիլմէտէն Մատուածաշունչ լաթին վէ սուր
 եանի լիսանընա թերձիւմէ օլուպ՝ ծնտան սօնրա վա
 գըմ պէ վադըմ՝ հանկը միլլէթտէ քրիստոնեալար
 արթտըլար ըսա՝ ծնլարըն լիսանընա տախի թերձիւմէ
 օլունմուչ տուր : Ենճադ չիւնքի պիր լիսանտան պիր
 ախէր լիսանա քիթապ թերձիւմէ էթմէքտէ , եւ՝ քի
 թապըն ֆիքրինի թահգիդ աննամայարադ , եախուտ
 ծնուն իչինէ քէնտի ֆիքրիլէրինէ թաթպըդ հիլլէ սօ
 գուչտուրարադ թերձիւմէլէր օլա պիլիր . վէ բրօդէս
 դանլար քէնտիլէրի շէհատէթ էտէրլէր քի՛ պադիս
 տէնիլէն բրօդէսդան սընըֆը Մատուածաշունչուն թեր
 ձիւմէ էթտիքլէրինտէ պազը մահալլէրինի քէնտի մէդհէպ
 լէրինէ ույտուրմուչլար , պունուն իչինէ Էռոմա եկեղեցիսի
 ֆարդ սայմըլտըր շիւպհէլի քիմսէլէրին եէնի լիսանլա
 րա Մատուածաշունչ թերձիւմէսինտէն ճէմաթը սա
 գընտըրմադը . վէ շիւպհէսիդ քիմսէլէրին թերձիւմէ
 սինին տախի ալթընտա՝ ազիզ քիթապըն պազը սարֆ
 վէ կիւճ աննաշըլըր մահալլէրինին մաննասընը դըսածա
 եազմասընը միսասիպ կէօրմիււլ վէ էմր էթմիշ տիր :
 Օրա չօդ քիմսէ օլ քէլամլարըն իւզերինէ եկեղեցի
 նասըլ ինանըլ վէ սուրբ հայրապետէր նասըլ մաննա
 վերմիշ օլտուղունու պիլմէյէրէք զալեաթ պիր ֆիքր
 աննարլար : Իշթէ պու տուր բրօդէսդանլարըն Էռոմա
 հադգընա սէօյէտիյի՝ քի Մատուածաշունչուն ճէմաթը :

տան կիզերէր, վէ ճեմաթա օգումաղար : Քրիստոնեայրն տինճէտէ քիմստէն պիր շէյ կիզէմէտիյի պու մահայտէ պու վէճհիլէ իֆատէ օլունուպ, ախէր իլիմէրէ տախի էնկէլ վէ մանի օլմատրդտան մատէ օնլարն շէրէֆ պուլմասընա ճէսիմճէ մուալլինէթի օլմասը իլերուտէ ճէսթէ ճէսթէ թաֆսիլ օլունաճադ տրր :

Ի Լ Լ Ե Թ Ի Ը Ե Յ Թ Ը Ե Ի

Պ Ա Պ 2

Ընթան թէսիրինտէն վուգու օլան իլլէթլերին Լէհուտիստանտան դայրը մէմլէթլերտէ զուհր էթտիյի նի պիլմէյիպ՝ Եհհուտիստանտաքիլէրի տէ ինանմամաղա պուհու քէստիլէրին վէսիլէ թութմալարըյլա իքի շէյ իսպաթ էտէրլէր : «Սիր՝ քիթապճա վէ քրիստոնեայրդ թէվարիխին վէ շուրութլարընըն իւզէրինէ չօգ պիր մալիւմաթլարը օլմատրդընը : վէ իքինճի՝ պիր ֆէյլէսօֆուն սէօյլէտիյի շու քէլամըն սահիհ օլտուղունու՝ քի տէմիշ : աղ իլիմ՝ ինսանը տինսիզ, վէ չօղու տինտար էտէր : Ըիմտի պիզ՝ Լֆէնտիմիզին վադթընտան դայրը վէ Լէհուտիստանտան տիշարը շէյթան թէսիրիյլէ իլլէթլէր զուհր էթմիշ օլտուղունա իսպաթ վէ շէհա տէթ կէթիւտիյիմիզտէ՝ պու մատտէ իւզէրինէ չիւպ : Ըէ էտէնլէրին մազպուլի պիր խըզմէթ էթմիշ օլաճաղըզ :

Չին շէյթան թեսիրիյէ վուգու օլան իլէթլէրէ
հէքիմէ իլաճ հարամյաճաղը ամենին մալիմի ի-
տի , Լէֆէնտիմիդին տիննատէն այրըմասընտան սոն-
րա իքի իւզ սէնէտէն զիյատէ պու միսիլիւ իլէթլէ-
րին քրիստոնէալարըն նուրուսուլլա քիւլլէն տէֆ օ-
լուպ պիր նիշանէ տախի պրագմատըզլարը՝ քրիստո-
նէալըղըն օլ էյամտա աղ վագթըն իլինտէ զիյատէճէ
շէրէֆ պուլմասընա վէ չօգ եէրլէրէ տաղըմասընա հայ-
լը սէպէպ օլտու : Ս . Լըրանոս՝ հետևող առաքելոց
տէնիլէն քեազկալ մէզհէպլէրէ դարշը հազտըղը քի-
թապընտա (Բ . 33) պու թփէրէսթլէրէ խթապէն տէ-
միշ տիր . « Յիսուս Քրիստոսա իպատէթ էտէնլէր
հէր քէս քէնտի դապիլիէթինէ կէօրէ օնուն իհսանընա
վէ քէրէմինէ նայլ օլուրլար , վէ պէնի ատէմին մէն-
ֆաաթը իլինն միւճիւզաթ իլէմք եալընըղ օնլարըն
իլի տիր : Ֆիլ վագը պաղըլարը էօյլէ պիր աճքեամա-
նէ վէ էօրֆիլէ շէյթանլարը դօվարլար քի՝ պուլար-
տան րէնճիտէ չէքէն քիմնէլէր դաֆիլ գուրթուլմալու-
րընա քէնտիլէրի տախի միւթէհայիր օլուպ՝ մէմնունէն
վէ միւթէշէքքիւրէն եկեղեցիէ տէօնէրլէր » :

Մինուտիոս Փիլիքս նամ պիր ալիմ , Ս . Լըրանո-
սուն վագթընտա , Հոկաֆիոս նամ քիթապընտա եա-
զար . « պիզ այտատըճը շէյթանլարը դօվարըզ . վէ օն-
լար քէնտիլէրի թագրիր էտէրլէր քի՝ ինսան վիճու-
տինտէն իխրաճ օլմալարը պիղիմ տուալարըմըղըն սայէ-
սինտէ տիր : Սադուրնոս , Սիրապիս , Կուրդիէր ,
(պուլար պուլմիէրէսթլէրին ալահ տէյի թափտըզ-
լարը տըրլար) , գաչար իքէն քէնտիլէրինի աննատըրլար ,
վէ սիզին հուզուրունուզտա պիղիմ իլինն հիւսնի չէ-
հատէթ էտէրլէր » : Մինուտիոս Փիլիքսին պու քիթա-

պը՝ պիր քրիստոնեայ ըլա պիր պուծփերեսթին մապէյնինտէ տին հապգընա օլան պիր միւքեալէմէնին նագլի օլուպ՝ պու քէլառը քրիստոնեայ քէնտի խասմի օլան պուծփերէսթէ խիթապ էթմէսինտէն աշիքեար կէօրիւնիւր քի՝ պու միսիլիւ թագրիրլըր օլ էսնատէ պուծփերէսթէրին տախի մալիւմիւ իմիշ :

Որոգինէս , մեղքիւրլերին վագթընա եագըն օլուպ՝ քրիստոնեալարա աշրըր խուսուծէթ կէօսթերէն Կիւսոս ֆէյլէսօֆա զարշը եաղտըղը քիթապընտա (Հիսսէ 1) , աշիքեար տէր . « Յիսուսուն եալընըղ իսմիլէ հէր կիւն շէյթանլար գաշարլար » :

Յուլիոս Փիրմիկոս Մատերնոս , Պորփիւր նամ պուծփերէսթ ֆէյլէսօֆա խիթապէն՝ Խարիճ Մէլէպլէրին շալէալլար նամ քիթապընտա եաղար . « սիզին Սերապիսինիզ ինսան էմրինէ իթաթ էտիպ հուզուրա իզհար օլմաղա , վէ սուգուծ էթմէյէ դարար վերմիշ իքէն աղընը աշըպ թագրիր էթմէյէ մեճպուր օլուր : Սիզին ալաշլարընըղ ազիզ քէլամլարըն հիւքմիւ զարպընտան՝ մերամ էթտիքլերի քէօթիւլիւքլերին ճիւմլէսինի իճըա էթմէզլէր : Վէ սիզին ալաշ եերինէ գոյուպ սէճտէ գըլտըղլարընըղ՝ եալանճըլարա մախսուս օլան զագէպլէրի պիզիմ էլիմիզտէն չէքմէյէ մեճպուր օլուրլար » :

Լակտանտիոս , քի Ս . Կոստանդիանոս փատիշա հըն վագթընըն աշիմլերինին պիրիսի իտի , թալէմաթի իլաֆի նամ կիւզէլ վէ օգուճաղա շաէսթէ քիթապընտա (Բ . 15) եաղար . « Հագ Ելահա իպատէթ էտէնլերին հուզուրունտա շէյթանլար թիթրերլէր . վէ օնուն սալթ իսմինի իշիթմէյիլէ ինսան վիճուտունտան իխրաճ օլուրլար : Սիզիմ ազիզ քէլամլարընըղտան մուազղապ

օլուպ՝ տէյիլ քի սայլթ շէյթան օլտուգլարընը թագրիր
էտերլէր, իլլա պութխանէլէրտէ նէ իսմիլէ քէնտիլէրի
նէ սէճտէ գըլընտըղընը տախի՝ էքսէրի քէնտիլէրինէ ի-
պատէթ էտէնլէրին հուգուրունտա պէյան էտերլէր :
Այլ է պաղէն էօյլէ պիր հայդարա վէ շամաթաիլէ ֆիլ-
ղան էտերլէր, քի սըգընտըտա օլտուգլարը վէ հանտըգլա-
րը, վէ զապթ էթտիլէրի վէճուտտէն չըգմաղա հա-
ղըր օլտուգլարը պէլլի օլուր ր :

Արնորիոս, Լեսսերիոս, Ս. Ըթանաս, վէ սայլըր
չօգլարըր տախի պու միսիլլի շէհատէթլէր էտերլէր
խսէ տէ՝ լազըրտըմըզը չօգ ուզաթմամազ արղուսույա
Ս. Կիպրիանոս հայրապետին շէհատէթինի գայտ է-
տէլիմ : Պու ազիզին կիւնիւնտէ Դեմետրիանոս իսմիլ-
տէ պիր քիմնէ Էռոմա իմէրաթօրու թարաֆընտան
պիր մէմուրիթէ նասպ օլմուշ օլուպ՝ քրիստոննալարա
չօգ սըգընտը վէրիր իտի : Սուրը Կիպրիանոս պունա
ուղունճա պիր մէթուպ հազտը, վէ պու մէթուպա
գարչըլըզ Դեմետրիանոս ճէվապ պուլամայլայ՝ քրիս-
տոնիայ օլտուղունու գապահաթ ատտ էտէրէք սուր-
բու գաթլ էթտիրտի : Լազըրտը գըթըղընտա էօրֆ
գուլլանմազ հէնի իճատ օլմատըգտան մատէ՝ շիմնիքի
վաղըթտան զիյատէ էվվէլ զտմանըն հալաճում վազըթ-
լարընա հազըլըր պիր շէյ տիր :

Սուրը Կիպրիանոս պու մէթուպուն իշիտէ
տէր. « քէշկէ սէն քէնտին իշիթ մէյէ վէ կէօրմէյէ մէ-
րամ էթսէն, քի նասըլ պիլ ծնլարա անտ վէրտիրիր իլ-
վէ պիղիմ կէօրիւնմէզ գամլըլարըմըզըլա ծնլարը տէ-
յէրիլ : Պաղըրչուպ չաղըրչմայարընը վէ ինսանի սէսիլէ
աղլաչուպ ֆիղան էթմէլէրինի իշիտէճէք սին. վէ պուն-
տան աննայաճաղսըն քի պիղիմ քէլամլարըմըզըլա Ալլա-

հըն գուտրեթի օնլարա նէ տէյնի րէնճիտէ վէ էղիէթ վէրիր : Կէլիմտի , վէ պիղիմ սանա նագլ էթտիյիմիզ վուզուաթլարըն սահիհլիյինի թանը' . վէ չիւնքի աւլաշլարա սէճտէ գըլարըմ տերսին , հիչ տէյիլ իսէ օնլարըն քէնտի հաղլարընա թագրիր էթտիքլէրի շէհա տէթէ ինան : Լիկէր սէնին իթիգատընպ սէն պիզզաթ հազըր օլմագ իսթէր իսէն' սէնին ճան վէօզիւնիա գափատան քեսզիպ շէյթանըն սէնին հազգընա սէօյլէտիյինի տախի իշիտիրսին : Անին տուա էթտիյին զաթլարըն պիզէ րէճա էթմէսինի , վէ սէնին սէճտէ գըլտըզլարընըն պիզտէն գօրգմալարընը կէօրէճէքսին . օիզին ալաշլարընընըն' պիզիմ հիւքմիւմիւզիւն ալթընտա թիթրէմէսինի վէ զինճիրպէնտ օլմասընը կէօրէճէքսին : Յիլ վագը , նէ վագըթ քի սէնին հուզըրոււնտա պիզիմ ճէպրիմիզէ տայանամայըպ քէնտի հիլլէլէրինի վէ եալանճըլգլարընը աշիքեար նագլ էթմէլէրինի իշիտիրսէն' եանըլ եօլտա պուլոււնտուզոււն սէն տախի աննայըպ հիճապընտան գըզարաճագսըն :

Տէֆա սուրբ Կիպրիանոս' Դոնատոս նամ քէնտի պիր տօսթոււնա՝ քրիստոնէալըզը գապուլ էտիպ միլտել օլան զաթլարըն նայըլ օլտուղու իհանլարըն սըրասըն տա եագար . « փէք աշըրը , գուտուրմուշարը րահաթ էթտիրմէք վէ չիլընլարը թէպին էթմէք վէ շէյթանլարը գօլմագ վէ ֆէնալըզլարընը քէնտիլէրինէ թագրիր էթտիրմէք , վէ օնլարա զագէպ վէրմէք , վէճօնլարը եագըպ թուլուշտուրան աթէշին շիտտէթինի իքի գաթ արթըրմագ՝ պոււնլարըն իշի տիր » : Սուրբ հայրապետին պու իքի գըթա քէլամը , իլա Դեմկտրիանոսս եագտըզլարը , իլէթի շէյթանի վար օլտուղու նա ինանմայնարը հայը միւշքիւլ վէ շիւպհէնլթընա

պրագործ, լաքին պունկարտան տահմ գուվէթլիսի վար :

Ս. Կիպրիանոստան էվվէլ Տէրտուղիանոս՝ քրիստոնեաւարն գապահաթարգ եկրէ. սրգընտը չէքմէլերինի ասաս էտիպ. Հռոմա հիւրիւմէթինտէն օնլար իչիւն միւստատէ վէ սերպէստիէթ. մաթլուպու զըմնլնտա ինչա վէ նէշը էթտիյի ըիսալէնին ՉՅ իւնճիւ պապընտա եաղար. « պու մատտէյէ ֆիլիլէն իսպաթլարըմը տա վար : Հուզուրունուզա պիրինի կէթիրին, քի շէյթան թէ սիրիյլէ իլլէթէ միւպտէլա օլտուղու ամմէնին. մալլումիւ օյա. պիր տէ քրիստոնեայ կէթիրին, քիմ օլուր իսէ օլ սուն. վէ սէօյլէյին քի օլ շէյթանա էմը էթսին քի սէօյլէսին : Վէ էկէր պիր քրիստոնեայ հուզուրուն տա իսալան սէօյլէմէյէ ճէսարէթ էթմէյիպ՝ սահիհէն շէյթան օլտուղունու վէ եալան եերէ քէնտիսինի Ելլահ տէտիրթմիշ օլտուղունու թաղրիր էթմէլ իսէ՝ օլ պիւ փերփա քրիստոնեանին գանընը հէմէն օլ մահալտէ տէօքիւն : Պէօյլէ պիր թէճրիւպէտէն զիյատէ աշիքեար վէ էմնիէթէ շայան նէ՝ ծլա պիլիր : Իշտէ հագգ քէնտի սաստէլիյիյլէ վէ գուվէթլիյլէ պունտա տըր Կ :

Վաղա պունտան զիյատէ աշիքեար վէ էմնիէթէ շայան պիր շէյ օլամաղ. վէ ասըլ հագգաթ պու տուր : Վէ պէօյլէ գուվէթլի վէ քիւլլէթլի շէհատէթլիքտէն սօնրա շիւպհէ էթմէք միմքին տէյիլ տիր. զիրա շէհատէթլէր ճիւմէսի պիր պիրինէ թաթպուգ վէ աշիքեար տըրար. վէ շահիթլէր քէնտի խասիմլերինին գարըսընտա տուրուպ՝ պու թագրիրլէրին սահիհէլի նի թաստիգ էթմէք իչիւն քէնտի քէնտիլէրինի մէյտա նա գօյուպ՝ թէճրիւպէ իսթէրլէր :

Պու խուսուտա ասէր չօգ շէհատէթլէր վար ըստ տա՝ պիղ օնլարը պիր թարաֆա պրագորպ. պու մահալտէ

Իբի թանկ տաճար գեղը էտելիմ: Սուրբիկիոս Սեւերոս
միւքեալէմ քիթապընտա (Գ. 6), տէր. « իլէթի
շէյթանիէ միւպտէլա պիրինի պէն կէօրտիւմ, քի Ս.
Մարտիրոսուն մասունքլարընա եագլաշտըգտա հալա-
շանտը, վէ իբի գօլունու կէլիպ հալատա մուալէգտէ
գալտըր ո: Վէ Ս. Պաւլինոս՝ Ս. Փիլիքոս եպիսկո-
պոսուն նագլինտէ հաղար. « պէն կէօղիւմ իլէ՝ շէյթա-
նի իլէթի թուրուլուշ պիրինի կէօրտիւմ. քի եկե-
ղեցինին թաւանընըն իւզէրինէ այագլարընը գօմուշ՝ պաշ
աշաղը եօրիւր իքէն ըուպառընըն էթէքլէրի տախի աշա-
ղը սարգըլմատըլար. վէ պու ատամ Ս. Փիլիքոսին մե-
ղարընտա շիֆա պուլտու ո: Վազա՝ փէք էօյլէ օլուր
օլմագ շէյլէրէ գօլայ ինանըլարտան տէյիլ իգ. լաքին՝
նէ վագըլթ քի պիր շէյի նագլ էտէն՝ աղիզ պիր-քիմսէ
օլուր, վէ կէօղիւմ իլէ կէօրտիւմ տէր. վէ էօյլէ պիր
եէրտէ օլմուշ նագլ էտէր՝ քի հալիլլէ քէնտիսինտէն
մատէ չօգ քիմսէլէր օրատա պուլունուլար. օլ վագըլթ
նա՞րըլ օլմատը անաշըլմատըղընը վէ ֆիքրէ զըթ կէլտի-
լինի պահս էտէրէք ինանմամաղը տա թէմէլսիզ պիր
շէյ թուրարըզ. վէ ինանմամաղա մէճպուր օլանլարըն
պու տէրէճէլէտէք քէնտի ագըլարընըն գուվիլէթինէ վէ
գապիլիէթինէ կիւվէնտիքլէրինի աճըր ըզ: Միւսին պիրի
տէմիշ տիր. ագըլ էրմէտիլի շէյէ ինանմամագ՝ քէնտի
աղըլընը գուտրէթինի թանրմամագ օլմատը իջինս պիր
նէվ ագըլարըղըգ տըր:

Պունու տախի միւթալաա էթմէք կէրէք տիր քի,
նէ վագըլթ քի պու շէհատէթլէր խասիմլէր հուգուրուշ
տա վէրիլիւր՝ խասիմլէրի սթունլարա գարչը սէօյլէմէղլէր.
պունլարը ետան չըգարմագա չալըմագլար. թէճրիւպէն
կիրիշմէյ տէ ճէսարէթ էթմէղլէր. Ս. Աիւրեղ աղէք:

սանդրացիներն գաղիւնճէ . Տուրիանոս ուրացող քրիս-
տոն աշարա գարշը պիր ըիսպլէսինտէ պու մատտէյի ին-
քեարէ ճէսարէթ էթմէյիպ՝ Ղապիւրիտան պիր դաչ էօ-
լիւ տիրիլթմէնին վէ պիր դաչ քիճիտէն շէյթանլարը
գաչըր Լանրն նէսի օյուր տէմիշ տիր . կէօյա քի պիր միւ-
ճիւղաթ Ղապիւրիտա օյուր իսէ պիր շէյ տէմէք օլմա-
յըպ՝ իճրա օլտուղու մահալինէ կէօրէ իթիպարէ շայան
օյուր ումուշ : Պու հայտէ , քրիստոնեալըղըն իլք վա-
ղըթլարընտա շէյթան դու վլէթիյլէ ինսանլարա իլլէթ
կէլիպ աղիղլէրին տուառլա վէ Լէֆէնտիմիղին իսմի
շէրիֆիյլէ օլ իլլէթին տէֆ օլմաը թաստիգ օլունմուշ
վէ ինքիար օլունմաղ մէվատտէն տիր :

Ս . ԸՍՏՈՒՆԵՆՈՒՄԻՆ

Սիլբնալան կէնտիպան փագ Գալմար :

Փռանսանըն Լրանսի շէհրինին Լէսէրանս նամ զա-
ղէթասընտա եազըլվըշ տըր : “ Պիղիմ տօղըու եօլտան
շաշըրմըշ բրօգէսդան դարտաշարըմըղ հայը կիւրիւ-
թիւ չըգարտըլար , նէ վագըթ քի Ս , Էմուուաճաճիներն
անա րահմինէ համլ օլմասընտա սկզընալան կիւնահտան
թէմիղ վէ փագ օլտուղու իւզըր Հոռմա քիլիսէսի գա-
րար վերտի : Ուղղափառլար իջիւն եէնիտէն պուրթիւ-
րէսթ տէմէյէ պաշլատըլար . վէ պու իֆթիրայը տայմա
էթմէքտէն հալի տէյիլլէր . իլա պիր շէյէ գըզտըղլա-
րը վագըթ : Կէօրիւնիւր քի պու իֆթիրա քէնտի Լու-

Թէրլերինէ՛ տախի տօգանաճաղը անլա ագըլլարընա կէ-
մէտի, գերա Լուծէր քէնտիսի տախի Ս. Ըստուա-
ծածինին յղուծիւնու կիւնիւ սէօյլէտիյի պիր քարողուն-
տա պուշուր ուզ: Լուծերին քէլամը շու տուր:

« Գարբիէլ հրեշտակ Սարիամա տէր իտի, ղէնան
Թաիֆէսինտէ մուպարէք սին սէն: Վէ եկէր լանէթ
ալթընա տիւշմիւշ օլայըտը՝ հրեշտակ օնա մուպարէք
տէյէմէշ իտի: Պուստան մատէ, մինասիպի վէ հագգը
օ ուտու քի՝ ճիւմլէնին կիւնահընը աֆվ էթմէք իչիւն
Թէն ալըպ ինսան օլաճագ Բրիստոս օնուն րահմինէ
էնէճէք իտի իտէ՝ օլ զաթ սիղքնական կիւնահտան Թէ-
միդ օլա: Օւրա Թահգիգէն մուպարէք օնա տէնիր՝
քի ալահանի քէրէմլէրին իհսանը բլա միւղէյէն օլա,
եանի՝ ասլա կիւնահը օլմայա »:

ՀՌՈՍԷ ԻԹԻԿԵՏԸՆԵ ՆԵՕԱՐԻՆ ՏԵՅՈՅ

ԵԿԵՂԵՅԻՆԻՆ ԻԹԻԿԵՏԸ

Պունտան ագտէմ՝ եազտըգլարըմըղտա պիղիմ կա-
թողկոսլարըն հիչ պիր պատրիարք հիւքմիւ ալթընտա
օլմատըղընը պէյան էթտիք: պու իմթիաղը նէրէտէն
ալտըղընը տա սուրբ Կիրսէս Ընորհալինին պիրատէր-
ղատէսի վէ օնուն վէթաթընտան սօնրա հայոց կաթո-
ղիկոս օլան Ս. Գրիգոր Տղայ հայրապետ սէօյլէսին, վէ
պիղ եալընըղ օնուն միւթէրճիմի օլմաղա գանաաթ է-
տիպ՝ եազտըղընըն Թըսպըսընը տա սօնրա հաշիէմիղտէ:

գօթրուզ . Ընճադ բուխաթ տիկերիմ մեզքիւր սուրբ
հայրապետին սէջլէտիքլէրինի պիր ազ ուզունճա թէր
ճիւմէ էթ մէյէ , զիրա պազը պու կիւնէ տէք օլունմուշ
վէ օլունա պիլիճէք սէօհպէթլէրէ տախի պունտա մի
նասիպ ճէվապ պուլունուր :

« Աւանա եազտընը » տէր սուրբ հայրապետ , քի
աթալարտան պիղէ թէպիմ օլունան էմանէթ քիֆաթ
էտէր . վէ օլ էմանէթ է պիղի էմանէթ քեսար թազրիր
էթտիկի . վէ սիզլն հիւննիւ շէհատէթիսիզտէն մէմնուն
ում : Լաքին պիրատէրճէ մուհապպէթիլէ սօրաթ ըմ ,
պու սըրայա ազիզ փէտէրլէրտէն հա՛նկրսընը գօրսունուզ ,
քի պիղէ մուարրըզ վէ զավաճը օլմազ թէնպիհի վէր
միշ օլուննլար . վէ պիր պաշըն ազալարը իքէն էլէր ու
յաղա ճէվապ էթսիլէր քի սէն պանա լազըմ տէյիլ սին .
վէ պէնիմ վիճուտիմտէն տէյիլ սին . Դախուտ պիր վա
լիտէ էվաուլարը իքէն պիր պիրիմիղէ զըթ օլուպ պիր
պիրիմիղէ լանէթ օգումազ , վէ վալիտէմիղէ պիղի նէ
իչիւն տօղուրտուն տէյիլ թազիր էթմէք : Դախուտ
պիր չօպան սիւրիւսիւ իքէն իքիյէ պէօլիւնմէք վէ պիր
պիրիմիղին իւզէրինէ դալգմազ վէ պիր պիրիմիղի բսրո
մազ , վէ պիր պիրիմիղէ դուրտ վէ եազմաճը տէմէք . վէ
պիր պիրիմիղէ գըթ՝ պաշպա պաշպա Վրիստոսա միրտել
օլմազ , վէ իհհազըզտան եատ ու եապանճը սալըմազ
էյլիթմիշ օլուննլար , քի պուննլարըլա վազթըմըզ ի
քինճի պութփէրէսթլէք սայլըր :

« Իմտի էկէր պիղէ էլէք ազիզ փէտէր՝ իմանըմզըն
թազրիրինի էտէն քահանայապետ Վրիգորիոս Լուսաւո
րիչի տէյէճէք իսէք , օնու միւթուպա էթմէք վաճի
պիստէն սիր , քի աճապա օ պու գայտէ՛ իլէ
փ տափըանտը . վէ տիւննայէ կէլէն ճինսլէրտէ

աղիւլիք վէ ճգնաւորութեան օնա մէնէնտ լի յաղէթ
 տէ պիր քիմսէ պուրունուր մու պուրունմաղ մը: Աճապա
 պու հալինի, եախուտ էմէկէրինի եախուտ էնվայի բէն
 ճիտէլէրինի, եախուտ հայլը էյամ տէրին գուլուտա
 զէհիրի հայլանլար իչինտէ մահպուսուտու, եախուտ
 հրիշտակըս պիրիքտէ թէմէքիւն էթմէսինի, եախուտ
 Հայաստան էօլքէսի իւզէրինէ Ալլահտան քէնտինէ
 իհսան օլունան էնվայի քէրէմէրի եէթիշիր սայտը մը.
 Նյու ճիւմէ իլէ քէնտինէ զուրուրիէթ կէթիրտի մի.
 եախուտ մէնէտ ու մէրթէպէ խուսուսուտա պունու
 միւքեաֆի սայտը մը. ալլադ կէօնիւլլիւլիւլիլէ վէ
 շիւպհէսիզ ֆիքրիլէ էվլէլ Վայսէրիէ վէ պատէհու
 Հոռմայա կիթմէյէ վէ սուրբ Սիդքեստրոստան Յեռնադ
 ր-Յիւն ալլադ լազի օլմատը մը. վէ օնուքուլար ճիւմ
 լէսի տէ օլ իթմիֆադտա վէ մուհապէթտէ տոնրմա
 տըլար մը Դ 1) Ս. Վրիգոր Տղայ հայրապետ պիզ հայոց
 եկեղեցիին իթիգատընըն վէ նիզամընըն մուհաֆըզը վէ
 զայրէթքէլի իզ տէյէն Հաղըատըլ վէ հայաստանըն շիւ
 մալ թարաֆընտա պուրունան վարդապետէրէ պու սիւ
 պլէրի էթմէսինտէ էյի պիլլի իտի քի՝ խայլը էօլլէ օլ
 մատը տէյէճէք իքիմսէ եօգ տուր: Տէմէք տիր քի՝ օ
 նուն վագթընա տագ ճէմի միլլէթիմիզ էօլլէ պիլլիլէր
 իտի քի՝ սուրբ Ղուսաւորիչ Վայսէրիէ կիթմիքտէն վէ
 եպիսկոպոս օլտուգտան սօնրա պիր ձեռնադրութիւն
 տահա սուրբ Սիդքեստրոստան ալմագ իչին Հոռմայա
 տա կիթտի. յէ քիմսէ տէյէմէզ քի՝ տէֆա եպիսկոպոս
 ձեռնադրել օլմագ իչին կիթտի. զիրա պիր տէֆա
 ձեռնադրութիւնուլ վէրիլէն մէնէտ թէքրարլանմազ
 էօլլէ իսէ պտղա պիր ձեռնադրութիւն ուտու ալմա
 զը. վէ օ ձեռնադրութիւնու նէ՝ Վայսէրի մետրապօ

Լիտի վերէ պիլիր խտի՝ նէ Անտիոք պատրիարքը . զիրա
ծնարքն վերէճէյի շէյ օյսաւտը՝ Հռոմայա տագ կիթմէ
յէ հաճէթ գալմազ ըտը . վէ կերէք մէտրապօլիտչերտէ
կերէք պատրիարքլարտա՝ պիր եպիսկոպոսու պիր տյաւ
լէթ իւզերինէ միւսթաղըլէն պատրիարք վէ կաթողիկոս
նասպ էթմէյէ սերահիէթ օլմասընն սապըզասը եկեղե
ցի թէվարիխինտէ հիւ պիր վագըթ կէօրիւլմիւշ տէյիլ
տիր . պու փայէյի եւ ժողովք վէրմէլի տիր , եւ Հռո
մա բարը . տէմէք տիր քի՝ կերէք ժողովք ըիասէթինտէ
կերէք ժողովքսուզ՝ բարքն վերէճէյի պիր մէսնէտ տիր :

Վէ հեր նէ գատար պաղը քիմսէլէր պուճուճն պէօյ
լէ օլմասընը գապուլ էթմէյիպ գաչամագ սուրէթի
թութարլար իսէ տէ՝ հայոց եկեղեցի տայմա , վէ հաւ
լնա պու կիւնէ տէք պէօյլէ պիլիր . վէ պուճնա պիր
իսպաթըմըզ վար տըր քի չօք քիմսէ պիլմէզ . սնճագ
եպիսկոպոս ձեռնագրիւ օլունան զաթլար վէ եպիսկոպոս
ձեռնագրութիւնունտա հաղըր պուլունան էհլի տըզ
գաթ քիմսէլէր շէհատէթ էտէ պիլիրլէր :

Ապիսկոպոս ձեռնագրութիւնու իճրասընտա՝ ձեռ
նագրիլ օլաճագ զաթ պիր միւնագգաշ սէճճատէ իւ
ղէրինէ իշէնմիշ դարագուշ ըհսմինին իւղէրինէ կէլիպ
տուրտուղու անտէ կաթողիկոս օնա պիր գաչ նասիհաթ
նէվինտէ քէլալար սէյլէտիքտէն սօնրա էվիէլա սիւալ
էտէր . “ աղիզ քիթապլարտան ճէմի էյրէնտիքլերինի՝
իւղէրինէ նասպ օլտուղուն ճէմաթաթ ամէլիլէ վէ քէ
լամըլա էյրէթմէյէ բաղի օլմէր մու սուն ” : Շէֆա սիւալ էտէր .
“ աթալարըմըղն վէ հայրապետլերիմիզն թէնպիհլէրի
նի էյրէթմէյէ վէ իճրա վէ բաղպէթ էթմէյէ գայըլ
օլմէր մուսուն : Արանելի Պետրոսա վէ սուրը Մրիգը

րա, քի պաղլամադ վէ չէօղմէք գուտրէթի Ալլահտան
օնա իհսան օլունմուշ տուր. վէ օնուն խալէֆինէ վէ
օնտան սօնրա օնուն քիւրսիւսինէ օթուրանլարա իթա-
աթ վէ սատագաթ էթմէյէ րազի օլուր մու սուն ʔ :
Ճէվապ վէբիր. « պէլի, րազի օլուր ում ʔ : 2) Պու-
թահուտ ուլա տըր քի Եպիսկոպոս ձեռնադրիլ օլունուր :
Եպիսկոպոս ձեռնադրութունու մաշտոցունուն
եանըմլտա պուլունան սիւրէթինին պու մահալի պիր
աղ գարրջդ տըր՝ վէ պիզ սատագաթ իգթիգասընճա

1 Մաշտոց սիւրէթինին պու մահալի գարըջդ
օլտուղու քիթապէթէ աշնա քիմսէլէր էյի ֆարգ է-
տէրլէր. զերա՝ կերէք մէալինին իգթիգասընտան, վէ
կերէք սէօյլէյիլին թափընտան աշիքնար կէօրինիւր
քի, ասըլ զաթը Եպիսկոպոս ձեռնադրիլ հայրըմլջն
խմի պու մահալէ զիքր օլունմալըպ ճիւզի սօնրա
զիքր օլունմուշ տուր. վէ վաղըթ կէտիքտէն սօնրա
ախէրլէրի սէօհալէթին սըրասընտան էթաթլէրի զալա-
թըն մէյտանէ չըգաճալընը ֆէհմ էթմէյէրէք, պու իս-
մի իլէրի ալմըշ օլմալը տըրլար. չէօյլէ քի ասըլ Եպի-
սկոպոս պու միսիլիւ օլմալը : « Ամին դու երանելոյն Պե-
տրոսի՝ որոյ է զօրութիւն պարգեւալ Աստուծոյ կա-
պել և արձակել, տալ զքո հնազանդութիւն և զհաւա-
տարմութիւնն և առ իւր յաջորդն. և սըրոյն Վրիգորի
և առ այնոսիկ որք զինի նորա նստին ʔ տէմէք տիր. և
րանելի Պետրոս առաքեալա՝ քի պաղլամադ վէ չէօղ-
մէք գուտրէթի Ալլահտան օնա իհսան օլունմուշ տուր,
վէ օնուն խալէֆինէ, վէ Ս. Վրիգորա վէ օնտան
սօնրա օնուն քիւրսիւսինտէ օթուրանլարա իթաաթ
վէ սատագաթ էթմէյէ րազի օլուր մուսուն : Պու քէ-
լամ էվվէլ պու թարգտա Եպիսկոպոս վէ սօնրա ախէ-
րին ճէօարէթի իլէ լուղէթլէր իլէրի կերի գօնմուշ
օլտուղու, շու նիշանէլէր իլէ տէ աննալըր : Լէվվէլա՝
պաղլամադ վէ չէօղմէք գուտրէթի Ալլահտան օնա իհսան և

նաորդ պուլտուգ ըսաւ էջլէ թերճիւմէ էթտիք . ֆա-
գաթ ֆիքրի աշիքեար տըր . Ս . Գրիգոր Լուսաւորի-
չէ վէ օնուն քիւրսիւսինէ մութասարըֆ օյանլարա վա-
ճիպ օլան իթիաթ վէ սատագաթ կիպի Ս . Պետրոս
առաքեալա վէ օնուն խալէֆէրինէ տէ իթաաթ վէ սա-
տագաթ մաթլուպ օլունուր : Պու պէոյլէ օլտուգտա՝
մէզքիւր միւշքիւլէրին հիւ պիւրիսի գալմաղ . պիւրա է-

լո-նո-շ քա-ր լուղէթլէրինաէն էվվէլ . Ս . Գրիգորուհի
իսմի կէջմէսի էօյլէ կէօսթէրիք քի , մէզքիւր դուտ
րէթ տէյիլ քի Ս . Պետրոսա , իլա մախսուսէն Ս . Լու-
սաւորիչէ վէրիլմիշ տիր . Ս . Լուսաւորիչտէ պու գուտ
րէթ պուլունտուղունու ինքիար էթմէյիլ , անճադ օ-
նու պիլիքիլ քի առաքեալարա վէրիլէն գուտրէթ օ-
նա ինթիլպալ օլունմուշ տուր . Ելլաճտան օնա պի-
լա թէվաստութ իճսան օլունմուշ տէյիլ տիր , վէ առա-
քեալարուն պիւրինին իսմիվէ Ս . Լուսաւորիչին իսմի
պիլիքիլքտէ զիքր օլունտուգտա , պու գուտրէթ կալը-
նըղ Լուսաւորիչէ իճսան օլունմուշ կիպի կէօսթէրիլմէ-
սի հայոց եկեղեցական քիթապլարն իսթիլաճաթնա-
մուղայիր աշիքեար զայնաթ տըր :

Իքինճի , աթալարընը վէ հայրապետէրիմիլ տէ-
տիքտէն սօնրա՝ առաքեալարուն հիւ պիւրիսինին իսմի օլ-
մագսըզն կալընըղ Պետրոսուն իսմի նէ իչիւն զիքր
օլա . էկէր օնուն մէսնէտինէ մութասարըֆ օյանլա-
րա ինգըլատ վաճիպ կէօսթէրիլմէյիլճէք հոէ , վէ սիւա-
լին սօնունտա՝ օնուն խալէֆինէ , վէ օնաան սօնրա օնուն
գիւրիսիսիսի օլունալարա լուղէթլէրին մանկասըղ թէ-
քէրիւրիւ նէ տիր . էկէր պուլարըլա կալընըղ Լուսա-
ւորիչին քիւրսիւսինտէ օթուրանլար աննալըլաճագ ը-
սա , օնուն խալէֆի տէտիքտէն սօնրա , օնաան սօնրա օ-
նուն գիւրիսիսիսի օլունալար տէմէքիլէ քիմէրի՝ ան-
նաթմագ իսթէր :

Դէր Ս . Պետրոս առաքեալն կերէք քննութեան վե կէս
քէք խալէֆերինստ պիրալեա ըիւթպէ պուլունտուղու
նու հայոց եկեղեցի թանրամբըլ օլսա , նէ իչին եալը
նըզ պու սուրբ առաքեալն իամնի վերեճէք եերինէ ,
եւ օն իքի առաքեալարը պիրտէն , եախուտ հիչ տե
յիլ իսէ , հայ միլէթինէ իւք էվիւլ քրիստոնեալդ քա
րողել էթմէյիլէ սուրբ Ղուսաւ ըիչին սէլէֆերի տէյիւ
թանրուն սուրբ Բարդուղիմէոս վե սուրբ թաղէոս ա
ռաքեալարը զերը էթմէմիլ :

Հիմա իսթիգլալէթ խուսուսունա կէլէլիմ . վե
իւլիգլալէթ տէմէիլէ հայճատա անխաթ-իւն լուղե
թիլլէ աննաշըլան իմթիազը աննար ըզ : Ս . Ղուսաւ
ըիչ Հայ միլէթինէ պատրիարք վե կաթողիկոս ըիւթ
պէսի ալտըզտան սօնրա՝ պու ըիւթպէ Հայ եկեղեցիսի
նին նիզամլնա տայիր օլմասը իչին , մատամ քի հայոց
եկեղեցի եալնըզ սուրբ Ղուսաւորիչին կիւնիւնէ մախ
սուս օլմայըլ՝ օնտան սօնրա տախի տէլիմ էտեճէք իւ
տի , ըիւթպէ՝ տե սուրբ Ղուսաւորիչին խալէֆերինէ
ինթիգալ օլունտու . խալէֆերինին հիչ պիրիսի ախէր
պիր աթուուն հիւքմիւ ալթընտա տէյիլէր իտի . նէ
Պայտերի եպիսկոպոսու վե նէ Լնտիոք պատրիարքը
գարըլմագլար ըտը . վե կաթողիկոս վեֆաթ էթտիքտե
եերինէ միլէթճէ պիր տիւերի ինթիսապ օլունուլ՝
պիր էյամ օլ զաթը ձեռնադրել էթմէք իչին Պայտերիէ
կեօնտերմէք վար ըտը իսէ տէ՝ պու ատէթ եալնըզ
սուրբ Ղուսաւորիչին օրատա ձեռնադրել օլմասընը զեր
րինէ ըաղպէթտէն իպարէթ օլուպ , սօնրալարտա միլէթ
եպիսկոպոսլարը ճէմ օլուպ կաթողիկոս ձեռնադրել էթ
մէք ատէթի կիրտի . նաւըլ քի եկեղեցինին էպի կանոն
լարը միւճիւպինճէ պիր մահալն մէտրապօլիտի եախուս

պատրիարքը վե՛րաթ էթալքտէ՛ օլ մէտրապօլիտը Եւ-
 խուտ պատրիարքըդ աթոռունուն զերի հիւրիւմէթինտէ
 օլան՝ Եպիսկոպոսար պիր օլուպ միւթէվէֆանըն Եէրիւ-
 նէ պիրիսինի քէնտիլէրի ձեռնագրել էտէրլէր իտի : Ա է
 պու միւնվալ իւղրէ հարէքէթ օլունմագ իճապընտան՝
 սուրբ Իուսաւորիչտէն սուրբ Գրիգոր Ա Կայասէրին
 կիւնիւնէ տէք , Եէտի իւղ սէնէտէն զիյաոտէ՛ պիղիմ՝
 կաթողիկոսարըմըզն Զոռմա բարըլա հիչ պիր վէճհի-
 լէ մինասիպէթլէրի օլմայըպ՝ աթոռուն րայէթինի վէճ-
 հի մէշուհ իւղրէ թանըրըսը ըտը իսէ տէ՛ մէքթուպ-
 լաշմաղա պիր սըրա կէլմիշ տէյիլ իտի : Վունուն իչիւն
 պու գատար վագթըն իչինտէ Եկեղեցի խուսուսարը
 իւղէրինէ պազը բոււնարըլա մէքթուպլաշմագ զիքը օ-
 լունուր իսէ տէ՛ Զայաստան բում իմէրաթօրլուղու-
 էօլքէսինէ հէմճիվար օլմասընտան տօրայի օլուպ , Ս .
 Գրիգոր Ա Կայասէրէ կէլինճէյէ տէք հիչ պիր կաթողի-
 կոսումուզուն Զոռմայըլա մէքթուպլաշմասը միլլէթիմիզ
 թէվարիսինտէ վէ տիսէր թէվարիսլէրտէ զիքը օլուն-
 մուշ տէյիլ տիր : Զիւն բում Եկեղեցիսի Զոռմատան
 պըրըմըշ տէյիլ իտի , Զոռմա տախի պիղիմ կաթողիկոս
 ուլա բումլարըն մապէյնինտէ օլան մուհապպէթի միւ-
 քեաֆի սայար ըտը . վէ պաղէն պիղիմ իլէ բումլարըն
 մապէյնինտէ սօուգլուզ կիրմէսինի՝ տէվէթճէ վէ տիւն-
 եալի մատտէլէր իչիւն տիւր տէյիւ պլլէրէք իշ Եէրիւ-
 նէ գօմազ ըտը : Չիրա հէր նէ գատար Վաղկիդոն
 ժողովքունու գապուլ էթմէք Եախուտ էթմէք իչիւն
 մարաղա զուհր էթմիշ իսէ՝ իթիգատ պապընտա պիր է-
 հէմիէթ օլմայըպ , չիւն հէր նէ վազըթ թարաֆէյն ի-
 թիգատլար թէֆթիշ օլունտու իսէ պիր պիրինէ թաթ-
 պըզ պուլունտղ , մատտէ օնտա ըտը քի՛ բումլար հայ-

լարը քէնտիկերինէ ուշտուրուպ եկեղեցականճատա քէն տի հիւքիւմէրի ալթընա սօգմագ իսթերլէր . վէ հայլար օնու գապուլ էթմէյիպ քէնտի իսթիգլալէթլերինի թուլթմագ իսթերլէր իտի : Հաթտա Օննոն իմէրաթօր Քաղկիդոն ժողովքունու գապուլ էթմէյիպ քէնտի միւլէթինէ տախի գապուլ էթտիրմէ Դէք իտտիասընտա օլ տուղու վագըթ պիզիմ Բաբէն կաթողիկոս միլլէթճէ ժողովք էտիպ իմէրաթօրուն փիքրինէ մուաֆըգ գարար վէրտի իսէ՝ օլ վագըթ հիչ պիր մահալտէն տաւաճը զուհր էթմէտի . չիւն մէղքիւր ժողովք օլալը տահա գըրգ երլ գատար անճագ կէչմիշ իտի . վէ ժողովքուն պագը կանոնլարը վէ նիզամլարը հռոմանըն փէք նազարընտա տէյիլ իտի :

II . Գրիգոր Ա կայասերին կիւնիւնտէ հռոմ բաբը Ե . Գրիգոր հայլար իչիւն իշիթմիշ իտի քի պաղը կէօնէ հրեանիկոսլուղա տիւշմիւշլէր . վէ մատտէնին թաստիգի իչիւն II . Գրիգոր Ա կայասերէ մէթուպ եաղտը : Օլ տախի հռոմայա II . Պետրոս առաքեալըն գերեզմանընա զիարէթէ կիթմէյէ էվլէլճէ նիէթ էթմիշ պուլունուպ չիւն տահա օլ վագըթլար Պետրոս առաքեալ հռոմայա կիթմէտի վէ գերեզմանը օնտա տէյիլ տիր տէմէք քիմնէնին ագլընա կէլմիշ տէյիլ իտի . ճէվապ էթտի քի պիզ զաթ հռոմայա կէլտիյիմտէ կէօրիւշիւր իւզ . վէ մատտէյի աննար աննատըր ըզ : Ֆիլ վագը հռոմայա կիթտի . վէ հայլարըն իթիգատը իչիւն Գրիգոր բարա էյիճէ աննաթմըշ վէ տօղրուլուղու իչիւն գանատըրմըշ , քի Գրիգոր բաբ տախի II . Գրիգոր Ա կայասերին թագրիթի միւճիւպինճէ իթիգաթ պապընտա հայ եկեղեցի տիյլէ հռոմ մապէյնիտէ պիր ֆարգ պուլմայըպ՝ եկեղեցական շուրութ իւզրէ ազիմ իգըամլար էթտի . վէ

էջլէ վէտալաշտըլար : Գրիգոր բարբն միւտահանէ թա-
նըմազ վէ սէրթալիք քիմսէ օլտուղունու պիլէն քիմսէ
բէրին ինտինտէ : Հայոց եկեղեցիներն Հագգընա օնուն կի-
պի պիր զաթըն ֆիիլէն կէօսթէրտիլի Հիւսնիւ շէհա-
տէթի Հայլը աղըրճա կէօրիւնիւր : Վէ օնտան սօնրա
տախի միլէթճէ կաթողիկոս ինթիխապընա բարբն եա-
խուտ օնուն թարաֆընտան տխէրիներն հիչ պիր վէճհի-
լէ միւտախալէ օլունմատըղը՝ միլէթին պու պապտէ իս-
թիզլալիէթ իմթիաղը Հոռմա ռթոռունա տախի մագ-
պուլ կէօրիւնմէսինէ պէօյիւք պիր նիշան տըր : Հաթտա՝
Հոռմա բարբ Հայլարըն Հագգընա Հերետիկոսըղա
տիւշմիւշիւր Հալատիսինի աղպ թաստիք էթտիքտէն սօն-
րա տախի՝ նէ վագըթ քի պիր վագըթն զարֆընտա վէ
մէղքիւր Ս. Գրիգոր Վ. կայասէրին վէ Գրիգոր բարբն
կիւնիւնտէ տէօրթ քիշի պիրտէն պիրէր թարաֆտա կա-
թողիկոս օթուրտուլար ըսա՝ պունուն թէսվիէսի միլէ-
թէ բաճի օլտուղունա նազարէն Հոռմ պունա ալա
գարըշմատը :

Հոռմանըն Հայրար իւզէրինէ զիտտէ նուֆուս իշ-
լէթտիլի վագըթ՝ պիղիմ Սուրիննան տէնիլէն փատիշահ-
լարըն վագըթընտա օլտուր, քի Լըրոպա ահալիսի Լըրու-
սաղէմին աղիզ եէրլէրինի վէ Լֆէնտիմիզին գերեզմանընը
արապլարըն էլինտէն գուրթարմագ իշիւն օլ թարաֆլա-
րա ևօրիւյիւշ էթտիքլէրինտէ՝ Ալիկիա այալէթլէրինէ
տէ ևագըն կէլտիլէր : Լաքին օլ վագըթլարտա տախի
պիղիմ կաթողիկոսլարըն իմթիագընա վէ իսթիզլալիէթի-
նէ Հոռմա բարբլարը միւտախալէ էթտիլէր տէյիւ օգու-
մամըշըղ : Պիր վագըթ Ընտիօքուն լաթին պատրիարքը
Հայ կաթողիկոսունու քէնտի հիւքմիւ ալթընա ալմագ
թաթէտի . Լաքին բաք իքի թարաֆը տիյնէյիպ՝ Ընտիօք

պատրիարքընն խտրիասընտա պիր չազ պուլմատը . վե
պու տախի պիղիմ կաթողիկոսուն իմթիագընա թէսա՜
հուպ սուրէթի իտի . նասըլ քի ճէրիտէմիղին պու իքին
ճի ճիլտին 54 վէ 55 սահիֆէլէրինտէ իշար օլմուշ տուր :
Պիր կաթողիկոսուն վէֆաթընտան սօնրա ծնրւն խալէ
ֆինին ինթիխապընտա՝ օլ վագըթլարտա տախի հռոմա
բարը միւտախալէ էթմիշ տէյիլ տիր :

1287 տէ Կոստանդին Կատուկեցի տէնիլէն զաթ՝
միլլէթ ինթիխապըլլա կաթողիկոս ձեռնագրել օլտու :
Պու կաթողիկոս մէսնէտէ էրտիքտէն սօնրա հռոմա քի
լիսէսինին պաղը առէթլէրինի հայոց եկեղեցիէ սօգմադ
մէրամ էթմէսի միլլէթտէ ինթիլալէ սէպէպ օլուպ
ազլի իճապ էթտի . վէ 1289 տա ժողովք օլուպ
եւերինէ ախէրի նասպ օլունտու . հռոմա բարը Դ . « Լի
կողայոս , քի պիպիմ : Զեթում փատիշահըլա մէթուպ
լաշմար տախի վար ըտը , պօւնուն ազլինին հագընա
նէ Զեթումա նէ ախէր քիմսէյէ՝ հիջ տէյիլ իսէ ազլինին
սէպէպինի աննամադ իջին օլսուն պիր շէ) հազմատը . վէ պու
խուսուտա հռոմա տայմա հայլարըլա մինասիպէթ ալտըդ
ճա պու եօլու թու թմաշ տուր . նէ էվլէլ վէ նէ սօնրա՝
պիղիմ կաթողիկոսլարըն նէ ազլինէ նէ նասպինէ գարըշ
մըշտա տէյիլ . գարըշմադ խտրիասընտա-օլմուշտա տէյիլ :
Եթընըլ իսթէր քի՝ եկեղեցիին գատիմ շուրութու իւզրէ
պիր քիմսէ եկեղեցիճէ պիր ալիա մէսնէտէ նասպ օլուր
սա՝ քէնտի իթիգասընը վէ օլ մէսնէտէ նասպինի հռո
մայա տուլլուրսուն . վէ պունունուլա մապէյնտէ պիր
մուհապէթ օլսուն . նասըլ քի հռոմա բարը քէնտիսի
տախի նասպ օլտուղու վագըթ հէր թարաֆա քէն
տի նասպընը եազար . վէ շիմտիքի թ . Պիոս
բար տախի պունու էթմիշ տիր : Վէ պունտան ապա

Կաթողիկոսուն եախուտ ախերինին ինթիխապընա միւ-
տախալէ էթմէք եախուտ իսթիգլալիէթինէ խալէլ կէ-
թիրմէք չըգմազ :

Տատեան րաղալէթլու Պօղոս Լմիրանըն Փարիզ
Երքեպիսկոպոսունա թագտիմ էթտիյի րիսալէնին ՉԼ
սահիֆէսինտէ՝ միլէթ պատրիարքարընըն վէ եպիսկո-
պոսլարընըն ինթիխապը բարըն էլիյլէ օլմալը տէյիւ
Սօնսինեօր Ֆէրրիէրի ըսրար էթտի տէյիւ հաղըմասը՝
մէգքիւր զաթըն սէյլէտիյինին էյիճէ աննաշըմամասըն
տան եախուտ վագըթ միրուրիյլէ ունուտուլմասընտան
նաշի պիր շէյ տիր . շունու էյի պիլերիմ քի՝ Սօնսին
եօր Ֆէրրիէրինին մուգթաղի կէօրտիւյիւ ինթիխապ
մատտէսինտէ բարըն միւտախալէ էթմէսի տէյիլիտի ,
իլս եալընըղ պիրիսի ինթիխապ ու նասպ օլունտուգտան
սօնրա պիր մէքթուպուլա քէնտի նասպըն բարայէ տու-
յուրմագ ըտը :

“ Հայ միլէթի եախուտ եկեղեցիսի հռոմա բարը-
նըն Վրիստոսուն եկեղեցիսինէ մութլագ վէ եալընըղ
եախուտ պաշ րէիսի օլտուղունու գապուլ էտէր մի
տէյիւ Սասին մէշհուր պէշ սիւալլէրինին տէօրտինւ-
ճիւսինէ ճէվապըմըղ վէ իսպաթլարը պու տուր . վէ
պու՝ եալընըղ քէնտի թահմինիմիզ օլմայըպ հայոց ե-
կեղեցինին Ս . Լուսաւորիչ փէտէրիմիզտէն պերու Ս .
Պետրոս առաքեալըն վէ օնուն խալէֆի օլան հռոմա բա-
րընըն եկեղեցի իչէնտէ մալիք օլտուղու ալսա բութպէի
թանըմըղ օլմաը սուրբ հայրապետլէրիմիզին վէ եկեղե-
ցինին քիթապլարընտան թամ իսպաթ օլունմուշ տուր :
Իմաի հեր քիմ քի՝ պունլարը պիլտիքտէն սօնրա հայոց
սուրբ վէ ուղղափառ եկեղեցիմիզ իչիւն հերետիկոս վէ
հերձուածող տէրիսէ քէնտի իթիգատը պունուն մուղալիչ

րի օլմագ իճապ էթմէսի իչին սերահաթէն էօլէ պիր քիմ
սէնին հագգընա տէյէ պիլերիդ քի հերետիկոս վէ հերձուա
ճող քէնտիսի տիր՝ իսթէր Հիւրմիւ զեան արքեպիսկոպոս
վէ արբա օլուն օլ զաթ , իսթէր հէր քիմ օլուր իսէ օլ
սուն . չին ճէմի քրիստոնեայ միլէթլէրինին սուրբ վէ
ուղղափառ հայրապետ տէյիւ գապուլ էթտիյի սուրբ
Լուսաւորիչին պու պինա իւղէրինէ թանկիմ էթտիյի
եկեղեցիէ օլ մէքրուհ իսիմլէրի վերմէյէ ճէսարէթ էթ-
միշ տիր : Վէ հռոմանըն պու վէճհիլէ րիասէթինի հա-
յոց եկեղեցի թանըմըշ ըսա՝ հռոմա եկեղեցիսի տախի
հայոց եկեղեցիին իսթիզլալիէթինի թանըմըշ օլտու-
ղու վէճհի մէշրուհ իւղրէ սապիթ օլունմուշ տուր :

1. Ե.Ս զի գրեցիքն բաւական ունիլ զհարցն աւանդ ,
և այնր աւանդապահ զիս ասացէք լինիլ . և շնորհ ու-
նիմ բարուր վկայութեան ձերոյ : Ե.Ս զի հարցանմը եղ-
բայրաբար սիրով . եթէ զո՞ր ՚ի սրբոց հարցն դէնք աստա-
նօր , զի զայս պատուիրան աւանդեցին մեզ՝ հակառակա-
սէր լինիլ և կուուող . միոյ գլխոյ անդանմը ելով՝ ասել
ձեռաց ցոտն , թէ չես ինձ պիտոյ , և չես աստէն յի-
մոյս մարմնոյ : Այլ կամ միոյ մօր որդիք՝ հակառակ գտա-
նիլ իրերաց և անիճանիլ զմիմեանս և ասել ցճնողն , թէ
ընդէր երկնեցէք և ծնայք զիս : Այլ կամ միոյ հովուի
հօտ՝ բաժանիլ յերկուս և յսունել ՚ի վերոյ միմեանց ,
և խաճատել զիրեսրս , և կոչիլ միոյն զմիւսն գայլս և
յափշտակողս . մկրտիլ յայլ Քրիստոս՝ հակառակ մի-
մեանց և օտարք համարել ՚ի հաղորդութենէ , որով ճա-
նաչի ժամանակս այս երկրորդ կուպաշտու թիւն :

Երգ եթէ առաջին հայր սուրբ կոչելի է մեզ զմե-
րն սուրբ Լուսաւորիչ և խոստովանող քահանայապե-
տն Քրիզոստոս , պարտիմք զմաւ ածել եթէ վճարե-
ցաւ այսու օրինօք . արժանաւոր անձն սրբութեամբ և
քղնութեամբ դոտանի՞ յազգս երկրածնաց իբրեւ զնա՝ և

Թէ ոչ : Սթէ բուական համարեցաւ զայս անձին իւրում, կամ զերկան, կամ զգարչարանսն բազմապատիկք, կամ զբանտարգելութիւնն բազմոքայ ՚ի խորվիրապին և ՚ի մէջ թռնաւորացն, կամ զհնչողակն սրբոյ բնակակցութիւնն, կամ զբազմապատիկ շնորհս պարգեւեալ նմա ՚ի վերայ տանս հայոց : Սթէ ամբարտաւանեաց այսու ամենայնիւ, և կամ բուական համարեցաւ անձին իւրոյ զայս ՚ի պատիւ աստիճանի, և կամ թէ ոչ խոնարհ սրտիւ և աներկբայ մտօք էառ յանձն գնալ ՚ի կեսարիա, և դարձեալ ՚ի հռոմ, և առնուլ ձեռնադրութիւն ՚ի սրբոյն Սեղբսգրոսէ, և կամ թէ իւրքն ամենայն ոչ կացին ՚ի նոյն միարանութեան սեր (Ընդհեր . 195 . տպ . Կ . Պօլիս 1825) :

2 . Ըսէ հայրապետն . յոժարին ուսուցանել զործով և բանիւ զամենայն ժողովրդեան քո յորոց վերայ կարգիս, զոր խրատիս ՚ի Ս . Գրոց : Պատասխանէ . կա միմ : Ըսէ հայրապետն . խնդրեմ քու ուսուցանել և առնել և պատուել զհրամանս մեր հարցն և հայրապետացն Պամիս դու երանելոյն Պետրոսի և սրբոյն Գրիգորի՝ որոյ է՝ զօրութիւն պարգեւեալ յԸսուածոյ կապիւ և արձակել, տալ զքո հնազանդութիւն և զհաւատարմութիւնն . առ իւր յաջորդն, և առ այնոսիկ որք զկնի նորա նստին : Պատասխանէ . այո, կամիմ :

Պիր Բանլըշ Լաւիկի :

Ղերիտեմիզին պիրինտէ՝ Սախա զարգեթասընըն միւսաննիթի իշիւն տէմիշ իտիք քի՝ Սախաքէ եազորզլուքը քէնտի իշի տէյիլ տիր . ախէրինտէն իշիթտիքէրինի նաւը իշիթմիշ իսէ եազմըշ, վէ հաթտա օլ քէլամարըն իշինտէքի պազը միւստիպէթտիզլէքլէրի տախի թէֆթիշ էթմէյի վազիթէսինտէն խարիճ սայմըշ : Պու սեօզիւ միւզիւ Սախին միւսաննիթի (Յով . 26 վերագէսինտէ զիքը Էտիպ՝ քէնտինէ հադարաթ նէվինտէ պիր շէյան նամըշ, վէ տէմիշ քի՝ պիր մատտէյի, ալէլ խուսպ

տինձէ վէ քիինէձէ օլուր իսէ , էյիձէ թէթթիչ էթ
մէտիքտէն սօնրա քէնտի զազէթասընա ալմազ ըմը . վէ
հէր նէ քի զազէթասընտա եազմը ըտա՝ տէյիլ քի սալթ
նասըն , իլըս քէնտինին տախի զիւիւմիւ օ ումուչ :

Չիւն քիչինին փիքրի քէնտի թագրիրինտէն աննա
շըլըր , Ռօհալըն մէգքիւր եանըշնա տա Պր . Իւթիւ
ձեանըն թագրիրինտէն ալընմա դուվվէթլի սէպէպլէր
վար տըրլար , վէ ալտանմամաղըն քիւլիէն համադաթ օլ
մամասընը աննախմազ իչիւն մէգքիւր սէպէպլէրի իշա
րէթ էթմէյի միտտիսպ վէ մուգթազի կէօրտիւք :

Սասիսին 202 նու մըօսուշտա՝ Պր . Իւթիւձեանըն
Փարիզտէ յքէն թիճարէթ մէթթէպի նազըրը Սօսիւ
Պլանքինին էլիյլէ Փարիզ արքեպիսկոպոստէնա կէօսթէ
րիւմէր իչիւն եազըմըլ պիր մէթթուպուշու օգուտուգ .
վէ իչինտէ պուլտուգ քի՝ քէնտի միլէթինին քահանա
լարընտան քիմնէ պուլուշմատըղը մահալտէ Հոմա ե
կեղեցիսինին քահանալարընը տա քէնտինինըպէրտէն քիւլ
լիէն լէաֆարգ պուլուպ՝ իգթիզա էտէն անձա իճրա
լարըն օնլարըն էլինտէն դապուլ էտէր իմիչ :

Վէ նասրպ քի պու տէֆա Պր . Իւթիւձեան քէն
տիսի թագրիր էթմիչ , պիզ տախի էօյլէ պէլլիլէր իմիչ
խտիք քի՝ տինձէսինտէ տըղգաթը վար տըր . վէ չիւն
քի Ս . Յովհաննէս աւետարանիչ տինձէտէ պիզէ մու
ղայիր օլանլարա սէլամ վերիպ ալմաղը պիլէ ճարիզ կէօր
մէմիչ . Բ . Յ . 103 : Պր . Իւթիւձեանըն մէգքիւր
թագրիրինտէն խապիաթը լա էօյլէ աննաշըլըր ըտը քի՝
Հոմա եկեղեցիսինի տինձէտէ պիզիմ եկեղեցիտէն ֆարգ
ը պուլումըլ , քի պիզիմ քահանալար կիպի օնլարըն քա
հանալարընը տա դապուլ էտէր իմիչ : Վէ պու տախի
աննաշըլըր ըտը քի Հոմա բաբընը հիչ տէյիլ իսէ պիր
եպիսկոպոս օլտուս պէլլիլէր իմիչ , չիւն օնուս ձեռնադ
րութիւնուշտան իլէրիլէմէ քահանալարըն տա քահանա
տէյիլ թուլթայօր :

Պուշլար պէյլէ օլտուգձա , նէ վագըթ կէօրիւք

իւղքի Հռոմա եկեղեցիսինն իթիղատը պիզիմ եկեղեցիսինքնտէն ֆարգը տըր տէյիւ ըսրար էաէր, նա՛ որը պիլմէլի իտիքքի պունու եազան օլ քիմէն տիր քի Հռոմա քահանալարընը հայ քահանալարընտան ֆարգսըզ թութար, իլլա խոստովանել վէ հաղորդել օլմագ պապընտա, վէ օլ քահանայը քէնտի տինինտէն ֆարգլը թութուպ հերետիկոս պէլլիլէյէրէք՝ երնէ օնա խոստովանել օլուր:

Վէ Սափիին 144 նումըօսունտա՝ Հռոմա բարընը հայոց եկեղեցիսին ժամկոչու եէրինէ տախի գօմամ տէյէն քիմէն նա՛սըլ օլ ատամ օլուր քի՝ Հռոմա քահանալարընը քէնտի քահանալարը իիպի թութար: Աճապա քէնտի ժամկոչու տախի պիրիսի քահանայ ձեռնադրել էթմէյէ ճէօարէթ էաէր իսէ՝ օլ ձեռնադրիլ օլլանը Վր. Իւթիւճեան քէնտինէ քահանայ գապուլ էտէճէք մի:

Եանըլարըմըզոն սէպէպի պունլար տըր. վէ զանն էտէրիմ քի օգույանլարըմըզ՝ պու սէպէպէրէ մէպի ալտանտըզըմըզը տույաուգտա պիլի ալուպմազ: Վու ճիւմէ իլէ հանըլմըզ օլտուղումուզու Վր. Իւթիւճեան նըն քէնտի խապէր վէրմէսիյէ աննայրպ՝ հանըլ սէօզիւմիւզիւ պու մահալտէ ալանէն կէրի ալըր ըզ. վէ պունտան պէօյլէ պիր տախի պու միսիլիւ հանըլա տիւլմէք իչիւն Սափա զաղէթասընտա հէր նէ հազըլմըզ կէօրիւր իսէք ճիւմէսինի Վր. Իւթիւճեանըն ֆիքրինէ վէ զիւիւմիւնէ թաթպըզ թանլը ըզ. սէօյլէտիքլէրինին պիրպիրինէ զըտ վէ պիրպիրինի թութմազ օլտուղումու կէօրսէք պիլէ՝ հէփսի տէ քէնտի իչի տիր տէյիլ պէլլիլէրիզ: Վէ էվիլէրէ հանըլըմըզտա Վր. Իւթիւճեան քէնտիսինէ պիր հագարաթ սայմըլ ըա՝ հագարաթ էթմէք ըչիմիղին մուղայիրի օլտուղումու պահա իլէ աֆիլ տիլէրիզ: